

Calluna

30(1) 2013

Calluna

Utgiven i samarbete mellan

VÄSTERGÖTLANDS BOTANISKA FÖRENING och
BOTANISKA FÖRENINGEN I GÖTEBORG

Redaktör: Sanna Fant

ÅRG. 30 2013 NR 1

ISSN 2000-2335

VÄSTERGÖTLANDS BOTANISKA FÖRENING

Plusgiro: 482 38 80-2   **Årsavgift:** 100 kr

Adress: Biologiska museet
4:e Villagatan 6 504 53 Borås

Hemsida: Tillfälligt ur funktion.

STYRELSE:

Ordf: Anders Bohlin
Halltorpsgatan 14 461 41 Trollhättan
0520-35040 anders.bohlin@telia.com

V ordf: Gösta Börjeson
Dammgatan 10 566 32 Habo
036-40611 gosta.borjeson@telia.com

Sekr: Karin Kjellberg
Stenum Västtomten 532 94 Skara
0511-61007 kjellberg.karin@telia.com

Kassör: Olof Janson
Kårtorp 1 533 97 Götene
0511-53026, 53016

Övriga: Ulla-Britt Andersson
Tingvallavägen 3 461 32 Trollhättan
0520-10798 0708958625@euromail.se
Anders Bertilsson
Bäcksholm 565 91 Mullsjö
0392-23015 bertilsson.gravsjo@telia.com
Michael Johansson
Bodagatan 27 507 42 Borås
0704-552247 0704552247@bredband.net
Peter Laudon
Ryttaregårdsv. 14 532 73 Varnhem
0511-60586 peterlaudon@telia.com
Erik Ljungstrand
Järkholmsvägen, pl 614 436 56 Hovås
0708-559628
Enar Sahlin
Box 3 438 05 Hindås
0301-10848 enar.sahlin@telia.com
Lennart Sundh, SUNDH MILJÖ
Odengatan 24 521 43 Falköping
0515-14009, 0709-667959 hem: 0515-16759
sundh.miljo@telia.com

Rapportmottagare: Lennart Sundh

Floraväktarsamordnare: Enar Sahlin

Exkursjonskommitté: Anders Bertilsson

Erik Ljungstrand

BOTANISKA FÖRENINGEN I GÖTEBORG

Plusgiro: 52 41 55-9   **Årsavgift:** 100 kr

Adress: Botanhuset
Box 461 405 30 Göteborg

Hemsida: <http://www.bfifg.se>

E-post:

STYRELSE:

Ordf: Aimon Niklasson
Trolltjärn 18 436 40 Askim
031-261378 / 0736-254461
aimon@bahnhof.se

V ordf: Enar Sahlin (se vänsterspalten)
Sekr: Erik Ljungstrand (se vänsterspalten)

V sekr: Kenneth Bergerson
Karduansmakaregatan 26 415 07 Göteborg
031-266637 / 0707-872415
kennethbergerson@gmail.com

Kassör: Sören Svensson
Båtsman Gräs g. 11 422 57 Hisings Backa
031-523865 / 0703-222403
soren.svensson@mbox303.tele2.se

Övriga: Ragnhild Crawford
Önneröd 150 442 72 Kärna
0303-226123 / 0730-228517
ragnhild.neil.crawford@gmail.com
Maj Fagerberg
Dalgångsgatan 25 431 39 Mölndal
031-825126 / 0708-471112
maj@fagerberg.org
Claes Gustafsson
Storesandsvägen 7 430 82 Donsö
031-973861 / 0703-210641
claes.gustafsson@bioenv.gu.se
Mari Källersjö
Carl Skottsbergs Gata 22 A 413 19 Göteborg
031-3206798 / 0703-613988
mari.kallersjo@vgreregion.se
Staffan Wall
Gibraltargatan 44 412 58 Göteborg
031-160560 / 0766-346240
wall@chem.gu.se

Floraväktarsamordnare: Enar Sahlin

Exkursjonskommitté: Erik Ljungstrand, Eva Andersson

Kenneth Bergerson, Kristoffer Hahn

Ordföranden i BFiG har ordet

Aimon Niklasson

Trolltjärn 18, 436 40 Askim, aimon@bahnhof.se

Öfsadröp på er! Förhoppningsvis har vinterns rinnande näsor utbytt mot dagsmejans fröjder och burkens D₃-vitamin kan bytas mot solens effekter. Kanske har du redan sett den första lilla röda hasselblomman (och rapporterat till www.blommar.nu)? Alens hängen har troligen börjat sträcka på sig. Det är inte heller långt till när man kan börja få hopp om att hitta desmeknopp och smånunneört i backarna. Fast då får man faktiskt vara rätt tidigt ute. Finner du desmeknopp bör du rapportera den, för nu är den rödlistad! Sälgen bjuder sin frukost med humlesurr och Bengt Ehnström har nu också givit aspen ett vitsord, inte bara som värd för hackspettar och insekter, utan även för lavar, mossor och svampar.

Vi hoppas nu på att ”Nya artportalen” äntligen skall börja fungera, så att vi gemensamt med Norge kan dokumentera all den kunskap som amatörer till stor del bidrar till för framtidens ”naturvård”. Här har du en stor uppgift att fylla! Hjälpt gärna till som floraväktare. Låt dig stimuleras av Enar Sahlins outröttliga arbete med floraväktarrapporten! Börja med en art du kan eller utgå från din älsklingsstubbe i skogen. Vidga cirkeln och lär dig de vanliga arterna av mossor, lavar och svampar allteftersom, medan du håller koll på de högre växterna. Du kommer garanterat att hitta saker du inte trodde fanns eller kanske inte förstod att de fanns. Så är det åtminstone för mig bland hållarna vid Lilla och Stora Gömysten i

Sandsjöbackareservatet medan jag väntar på att kanske få höra sparvugglan, trädlärkan eller nattskärnan eller åtminstone en spillkråka. Aldrig har det funnits så mycket bra litteratur och internet är fullt av oftast rätt bestämda bilder på arter av alla de slag. Med en enkel lupp kommer man långt och blir man riktigt biten så är ett begagnat mikroskop idag inte så dyrt. Om du inte trivs i skogen så är årets växt blåklint! Botanikdagarna blir i Dalsland.

Väl mött bland våra exkursioner och möten. Det är trots allt ett oslagbart sätt att lära sig nya växter och mycket om deras biologi! Och tillsammans blir det ofta roligare! Och skriv gärna om en växt du funnit eller som betytt något extra för just dig! Eller berätta om vad du upplevde på en exkursion.

Desmeknopp *Adoxa moschatellina*.
1 maj 2010, Stora Amundön, Askims sn.
Foto: Aimon Niklasson

Kallelse till årsmöte

med Västergötlands Botaniska Förening 2013

Lördagen den 27 april klockan 10.00 i Näs bygdegård, Falköping.

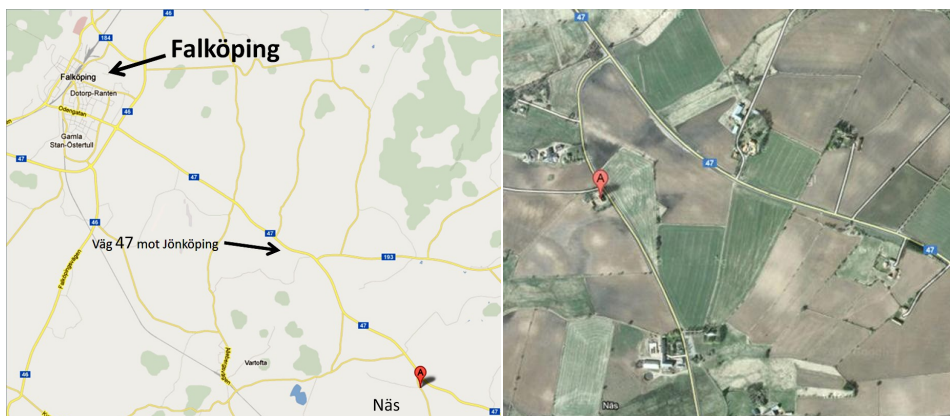
- 09.30 Samling med kaffe och fralla.
10.00 Årsmötesförhandlingar med information om arbetet med boken Botanisk utflyktsguide för Västergötland.
11.00 Anders Bohlin kåserar kring upptäckten av *Stipa pennata* och prostens Lennart Fridéns botaniska gärningar. Kort information om förslaget till ny skötselplan och utökningen av naturreservatet.
12.00 Föreningen bjuder på catering-lunch i bygdegården.
13.00 Avfärd till naturreservatet Nolgården, Näs för vårstudier av *Stipa pennata* och ev. blommande lungört, smalbladig lungört, buskviol, maskrosor, starrarter m.m.

Förnamlan sker till Anders Bohlin tel. 0520-350 40, anders.bohlin@telia.com senast den 22 april. Kom också ihåg att anmäla om eventuell specialkost till Lennart Sundh på 0515-14009 eller sundh.miljo@telia.com.

Floror och andra bokverk, videofilm m.m. kommer att finnas till försäljning. Medtag kontanter om Ni är intresserade.

Köranvisning till Näs bygdegård

Punkten A markerar Näs bygdegårds placering (karta från www.google.se).

Botaniska Föreningen i Göteborg

Program för perioden mars - maj 2013

Torsdag 21 mars, kl. 19: Mossor i Sarek. Under en vecka av augusti 2012 utforskade *Peter Carlsson* och tre andra bryologer (Tomas Hallingbäck, Niklas Lönnell och Johan Rydlöv) mossfloran i delar av Sareks nationalpark. De hade lyckan att få "kanonväder" just den tid de valt, vilket möjliggjorde även höghöjdsbryologi – ända upp till topparna. Sareks mossor studerades noga sommaren 1902 av H. W. Arnell och C. Jensen, men sedan dess hade "det bryologiska mörkret legat ogenomträngligt över Sarek" – nu har det äntligen ljusnat!

Denna afton hoppas vi kunna avsluta med en eftersits till självkostnadspris, arrangerad av vår festkommittéledamot *Maj Fagerberg*. **OBS!** Obligatorisk föransmälan till sekreteraren (0708-559628) senast måndag 18 mars. Har du anmält dig, men sedan drabbats av förhinder, måste du höra av dig och lämna återbud!

Torsdag 25 april, kl. 19: Årsmöte med sedvanliga årsmötesförhandlingar, inklusive val av styrelse och övriga funktionärer. Eventuella motioner till årsmötet skall ha inkommit till sekreteraren senast en månad innan detta möte.

Efter pausen blir det föredrag av *Lennart Stenberg* om **Norrbottens flora**. Vårt nordöstligaste svenska landskap hade ingen äldre provinsflora alls, då Lennart år 1988 "på prov" inledde en florainventering. Under de följande åren växte inventeringen genom Lennarts och hans medarbetares enträgenhet; "aldrig förut har nog så många rutor florainventerats av så få". Huvuddelen av fältarbetet skedde under åren 1992–2008, varefter bokverket sammanstrevs. Nu i höstas utkom det sista bandet – ett imponerande pionjärverk hade slutförts!

Torsdag 23 maj, kl. 19: Barlastfloran i södra Norge. Normannen *Roger Halvorsen* berättar om hur under segelskuteepoken främmande växter infördes med barlast, alltså de jordmassor som fartyg, vilka fört ut virke och is ifrån Norge, lastades med för att ligga stabilt i vattnet under återresan. Vi får höra om de mångahanda öden som mötte dessa "sydländska arter"; vissa hann knappt noteras innan de åter försvann (men de återfinns ofta som belägg i herbarierna), medan andra blev fullt bofasta i Norge och förmådde sprida sig vidare.

LOKAL för våra föredrag är, om inget annat anges, Botanhusets (f.d. Botaniska institutionens) föreläsningssal på Carl Skottsbergs gata 22 B i Göteborg.

Tyvännär går det inte att ställa upp husets entrédörr i samband med mötena, men någon medlem kommer att finnas i närheten av entrédörren för att släppa in dem som kommer i tid. Om du skulle råka bli försenad till ett föredrag kan du knacka på föreläsningssalens bakre fönster (gå uppför backen till vänster från entrén), så kommer det snart någon och öppnar för dig.

UTDELNING ur våra fonder "till minne av Harald Fries m.fl. medlemmar" år 2013. Botaniska Föreningen i Göteborg delar årligen ut en del av avkastningen från fonderna vi förvaltar till "botaniska undersökningar, främst avseende Västsveriges flora". Vid årets beslutstillfälle fanns det 7000 kronor tillgängliga för utdelning, men då tyvärr ingen ansökan hade inkommit inom utsatt tid lades dessa medel till fonderna. Ny anmälningsomgång följer nästa vinter.

ALLA är välkomna till föredragen här ovan, vilka arrangeras av Botaniska Föreningen i Göteborg, även de som (ännu) endast är medlemmar i Västergötlands Botaniska Förening, liksom vänner och bekanta till medlemmarna.

Botaniska Föreningen i Göteborg och Västergötlands Botaniska Förening

Exkursionsprogram för vegetationsperioden 2013 (del 2)

För exkursionerna gäller följande:

- Deltagande i exkursioner bör anmälas, om ej annat anges, till Erik Ljungstrand (0708-559628). Uppge vilken exkursion, namn, telefonnummer och eventuell tillgång till bil. Om du inte anmält dig minskar möjligheten att få plats i bil för vidare transport. Bilburna bör *alltid* anmäla sig, för planeringens skull, samt om möjligt infinna sig vid den första samlingsplatsen (om de är flera). Endast de som är anmälda kan informeras om sena ändringar i programmet, eller i det fall exkursionen skulle ställas in. Anmäl dig helst inte mer än en vecka i förväg – det blir så svårt att hålla reda på.
- Fältklädsel, inklusive stövlar, rekommenderas (om ej annat anges). Glöm ej luppen!
- Tag med matsäck (även på kvällsexkursionerna, om du så önskar).
- Samlingstiderna avser tid för avfärd, så var på plats i tillräckligt god tid innan.
- Samåk i största möjliga utsträckning. På många lokaler är parkeringsmöjligheterna mycket begränsade. Åk gärna kollektivt där så är möjligt.
- Ersättningen till bilägaren är 18 kr per mil, vilken insamlas bland medföljande passagerare, om ej annat har överenskommits.
- Kontrollera noga kollektivtrafikens linjer och tider, då ändringar kan ha skett efter programmets tryckning. Om det visar sig att sådana har skett gäller normalt de tidsmässigt närmaste avgångarna.
- Exkursionsprogrammets tredje del (från senare delen av september) är ännu bara preliminärt fastställd; definitiva tider och platser kommer i häfte 3 av "Calluna" för i år.
- Till flertalet exkursioner är även icke medlemmar välkomna att medfölja, för att få uppleva hur trevligt vi har det, men vid begränsat deltagarantal gäller krav på medlemskap (i BFiG eller VBF) redan vid anmälan.
- Eventuella frågor ställs till Erik Ljungstrand (se ovan), Eva Andersson (031-583141), Kenneth Bergerson (031-266637), Kristoffer Hahn (0762-157500), Anders Bertilsson (0392-23015) eller direkt till exkursionsledarna.

Torsdag 11 april: Blåsippsutflykt till **Pjonken**, längst uppe i norr på **Björkö** under ledning av *Håkan Olsson*. Här finns en av Göteborgstraktens rikaste blåsippsförekomster, det berömda "blåsippshavet", men även ett flertal andra tidiga vårblommor bör kunna ses under vandringen norrut från Björkö samhälle. Ca 3 km vandring i lätt terräng. Samling vid Lilla Varholmens färjeläge kl. 17:30, varifrån färja till Björkö avgår kl. 17:38. Anmälan senast 9 april.

Söndag 14 april: Mossexkursion kring **Oxsjön** med *Pär Johansson*. Runt om sjön går en fin promenadväg, från vilken vi tänker göra smärre avstickare för att studera vad som finns av bryologiskt intresse i dess närmaste omgivning. Inga speciellt ovanliga mossor är noterade från området, men däremot äger det en omväxlande flora av vanliga arter. Ca 3 km vandring mest i lätt terräng. Samling vid Botanhuset kl. 9:00 och på parkeringen väster om Oxsjön (nära Lyckhem i Askim) kl. 9:30. Tag med lupp! Anmälan senast 12 april.

Onsdag 17 april: Nybörjarexkursion till **Renströmsparken** ("Näckrosdammen") i centrala Göteborg ledd av *Kristoffer Hahn*. Detta naturområde strax söder om Götaplatsen, som för många kanske är rätt så obekant, bjuder på ett urval växter ur vår vardag jämte en praktfull utsikt över staden. Ca 2 km vandring i blandad terräng. Samling vid lekplatsen intill själva Näckrosdammen kl. 18:00. Anmälan senast 15 april.

Måndag 22 april: Traditionell kvällspromenad genom **Vitsippsdalen** under ledning av *Erik Ljungstrand*. Vitsipporna borde vid denna tid blomma som bäst; för övrigt borde vi kunna få se bl.a. gulsippa, hålnunneört, stor nunneört, skogsbingel, dårört, vätteros, (vanlig) vårlök och lundvårlök i blom. Ca 2 km vandring i lätt terräng. Samling vid växthusentrén kl. 17:30. Stövlar är ej nödvändigt. Samarrangemang med Västkoststiftelsen. Anmälan senast 19 april.

Söndag 28 april: Heldagsutflykt till **Osbecks bokskogar** vid Hallandsås' fot med *Lars-Erik Magnusson*. Vi följer upp decemberföredraget med en exkursion i de marker där Linnélärjungen Pehr Osbeck (1723–1805) var verksam för mer än 200 år sedan. Marken i skogarna bör vara översållad med vit- och blåsippor, men även sydlig lundstjärnblomma, svart troll-druva, tandrot, månviol, skogsbingel, myskmadra och desmeknopp finns att bese. Ca 3 km vandring i ganska lätt terräng. Samling vid Botanhuset kl. 8:00 och vid Hasslövs kyrka kl. 10:00. Samarrangemang med Hallands Botaniska Förening. Anmälan senast 26 april.

Torsdag 2 maj – söndag 5 maj: Långexkursion till Gotland (fullbokad). Se häfte 4 av "Calluna" för i fjol.

Måndag 6 maj: Hallands Botaniska Förenings exkursion till Årekärslunden.

Onsdag 8 maj: Nybörjarexkursion ute på **Labbera** vid Råda säteri ledd av *Kristoffer Hahn*. Denna vackra udde i Rådasjön rymmer flera olika naturtyper, och därmed många vanliga växter. I lugn takt får vi lära oss mera om dem, men vi får även se landets rikaste lokal för rariteten getris. Ca 2 km vandring i mest lätt terräng. Samling vid Botanhuset kl. 17:30 och vid Råda säteris parkering kl. 18:15. Anmälan senast 6 maj.

Torsdag 16 maj: Kvällsutflykt till **Rya skog** under ledning av *Erik Ljungstrand*. Den gamla ädellövskogen på Hisingen nära Älvsborgsbron är ett klassiskt exkursionsmål för de växtintresserade i Göteborg; redan Carl Johan Lindeberg (1815–1900) var här med sina elever. Vitsippsmattorna bör vara på upphällningen, men rödblåra, storrams och olika stråväxter borde blomma. Ca 1 km vandring i lätt terräng. Samling vid Rya skogs södra parkering kl. 18:00. Samarrangemang med Västkoststiftelsen. Anmälan senast 14 maj.

Onsdag 22 maj: En aftontur där vi studerar stråväxter, framför allt gräs, i **Slottsskogen** med *Kenneth Bergerson*. I stort sett blir det samma "upplägg" som vid Öxnäs år 2011, men i en annorlunda miljö; här kan vi få se fler skogs- och parkgräs. Tonvikten ligger på att visa ett antal vanliga arter för dem som tycker att gräs och halvgräs är svårt, men några sällsyntare som trampgröe och långsvingel borde även kunna skådas. Ca 2 km promenad i lätt terräng. Samling vid hållplatsen Botaniska Trädgården kl. 18:00. Anmälan senast 20 maj.

Söndag 26 maj: Heldagsexkursion till **Brattön** i södra Hakefjorden ledd av *Lars Arvidsson*. Från toppen av Blåkulla (131 m ö.h.) har vi en enastående utsikt, och från öns synnerligen rika flora får vi bese bl.a. glansbråken, rosenrot, klippoxel och vårvial. Ca 3 km vandring i rejält kuperad terräng. Samling vid Botanhuset kl. 8:15 och på Rörtångens brygga kl. 9:40. Båt till Östra Brattön avgår kl. 9:45 och återkommer till Rörtången kl. 18:40. Samarrangemang med Göteborgs Svampklubb samt Västkoststiftelsen. Anmälan senast 24 maj.

Torsdag 30 maj: En aftonvandring kring **Kippholmen** vid Nordre älv under ledning av *Erik Ljungstrand*. Denna forna smärre ö hyser en rik torrbacks- och strandflora, och de fordom betade strandängarna i omgivningen bjuder på intressanta fuktmarksväxter. Vi hoppas få se bl.a. filtbjörnbär, trift, gräslök och ängsmyskgräs. Ca 2 km vandring i mest lätt terräng. Samling vid Botanhuset kl. 17:00 och vid busshållplatsen Kippholmen kl. 17:50 (buss 22 anländer kl. 17:51). Samarrangemang med Västkoststiftelsen. Anmälan senast 28 maj.

Lördag 1 juni: Dagsutflykt till **Brunnhem** (på Nordfalbygden) med *Kurt-Anders Johansson* och *Rolf-Göran Carlsson*. Vi besöker ett antal restaurerade åkerholmar och njuter av den vackra floran på dessa, bl.a. backsippa, backruta, trollsmultron, backklöver och smalbladig lungört. Vi kommer också att besöka en ytterst rik lokal för guckusko, vilken vid denna tid borde blomma som bäst. Ca 2 km vandring i lätt terräng. Samling vid Botanhuset kl. 7:45 och vid Brunnhems kyrka kl. 10:00. Anmälan senast 30 maj.

Måndag 3 juni: Kvällsexkursion till **Vinningsbo dalar** (nära Bohus samhälle) ledd av *Pelle Dalberg*. Vi följer den iordningställda naturstigen och får skåda bl.a. svart trolldruva, gullpudra, underviol, sårlåka och ormbär i ädellövsbogen, samt på Björkärrs restaurerade slåtteräng granspira, höskallra, jungfru Marie nycklar och nattviol m.m. Ca 3 km vandring i lätt terräng. Samling vid Botanhuset kl. 17:15 och vid pendelparkeringen Bohus centrum kl. 18:00. Anmälan senast 31 maj.

Söndag 9 juni: Specialexkursion till **Älgön** i södra Hakefjorden med *Erik Ljungstrand*. I fjol hittades två nya arter för Bohuslän under vår vandring över Älgön, bokarv och backfryle, och vid ett återbesök en ny art för Sverige, hedjungfrulin. Årets exkursion avser främst att förevisa detta intressanta fynd, men även att besöka de västligare delar av ön som vi andra år inte har "hunnit med". Ca 6 km ansträngande vandring i mest kuperad terräng. Samling vid Botanhuset kl. 8:15 och vid Rörtångens brygga kl. 9:40. Båt till Älgön avgår kl. 9:45 och återkommer till Rörtång kl. 18:40. Anmälan senast 7 juni.

Tisdag 11 juni: Nybörjarexkursion till **Ramberget** på Hisingen under ledning av *Kristoffer Hahn*. På och vid Ramberget finns en stor andel av våra inhemska träd representerade, och under denna vandring tittar vi närmare på dem. Ca 2 km vandring i mest lätt terräng (delvis kuperad, men då på stig). Samling vid Botanhuset kl. 17:30 och vid Rambergsskolan kl. 18:00. Anmälan senast 10 juni.

Lördag 15 juni: Försommarutflykt till **Stora Dyrön** (i södra Hakefjorden) ledd av *Ingemar Jonasson*. Dyröns rika berggrund (metabasit) har gett underlag för en mycket artrik flora med bl.a. glansbräken, rosenrot, fjällkåpa, baktimjan och prickstarr, vartill i samhället på ön etternässla och svartsenap brukar kunna påträffas. Ca 3 km vandring i delvis kuperad terräng. Samling vid Botanhuset kl. 8:00 och vid Rönnängs brygga kl. 9:30. Båt till Dyrön avgår kl. 9:35. Anmälan senast 13 juni.

Söndag 16 juni: **DE VILDA BLOMMORNAS DAG** i Norden. Se separat program på s. 9–12.

Tisdag 18 juni: En kvällstur till **Sillviks skalbank** på västra Hisingen med *Staffan Wall*. Här kommer vi att få möta en intressant kalkgynnad flora med bl.a. ormtunga, vildlin, spåtistel, gråbinka och flera starrarter, vartill kommer den rika förekomsten av kärrknipprot (ännu ej i blom) samt flera trevliga, lätta mossor, som t.ex. rosossa *Rhodobryum roseum*. Ca 3 km vandring i lätt terräng. Samling vid Botanhuset kl. 17:15 och vid Lottkärrs gård kl. 18:00. Samarrangemang med Västkoststiftelsen. Anmälan senast 17 juni.

Måndag 24 juni: Midsommarexkursion till **Ragnhildsholmen** i Nordre älv under ledning av *Ragnhild Crawford*. Vi gör en kvällsvandring kring den gamla fästningsruinen och kan få se bl.a. rockentrav, ängsnäva, kärrviol, brudborste och ängsmyskgräs. Dessutom skall vi ha ett "tema" med flockblommiga växter, bl.a. sprängört, vattenstäckra och vattenmärke. Ca 2 km vandring i lätt terräng. Samling vid Botanhuset kl. 17:15 och intill Ragnhildsholmens parkering kl. 18:00. Samarrangemang med Västkoststiftelsen. Anmälan senast 20 juni.

Onsdag 26 juni – söndag 30 juni: Svenska Botaniska Föreningens Botanikdagar, i år i Dalsland.

Söndag 21 juli: Högsommartur till **Ekenäs** vid södra **Kärnsjön** ledd av *Evastina Blomgren* och *Eva Falk*. Mellan sjön och det branta berget finns en blockrik gammal skog med bl.a. springkorn, dvärghäxört och skogssvingel. Vid sjöstranden kan vi påträffa gråal, ängsruta och kärrspira, samt ute i vattnet strandpryl och andra små vattenväxter. Ca 2 km vandring i delvis kuperad terräng. Samling vid Botanhuset kl. 8:30 och på parkeringen mitt emot det gamla tingshuset i Munkedal kl. 10:00. Anmälan senast 19 juli.

Fredag 26 juli – söndag 28 juli: Långexkursion till **O M B E R G** (jämte omgivning) med *Kjell Antonsson* och *Erik Ljungstrand*. "Drottning Ommas berg" är berömt för sin artrika flora, och inte heller Tåkern och den omgivande kambrosilurslätten skäms för sig. Vi avser att besöka branter och skog på Omberg samt torrängar och kalkkärr nedom detsamma, och hoppas kunna få se bl.a. kalkbräken, esparsett, luddvedel, busk-, ärt- och luktvicker, fältvädd, säfferot, drakblomma, kal knipprot, myggnycklar, knottblomster samt ren-, sträv-, skugg- och råglosta, vartill kommer ett urval av kalkgynnade "vattenslafs" ute i Tåkern.

Planerad avresa från Göteborg 26 juli på morgonen, återkomst 28 juli på kvällen. Föreläggning (huvudsakligen) i dubbelrum på Stocklycke vandrarhem på södra Omberg. Kostnad ca 1300 kr, inklusive två övernattningsnätter med helpension, men exklusive resor; dessa kan uppgå till ca 500 kr. Maximerat deltagarantal, högst 20 personer. Bindande skriftlig anmälan senast den 10 april till Erik Ljungstrand, Järholmavägen, pl 614, 436 56 Hovås. Vid överanmälan får de sist anmälda utgå. Utförligare program sändes till de anmälda under juni. **OBS!** Denna resa är endast öppen för medlemmar i BFiG eller VBF.

Lördag 3 augusti: Dagsutflykt till **Nordbilligen** ledd av *Kurt-Anders Johansson* och *Rolf-Göran Carlsson*. Denna dag är avsedd för kortare stopp vid ett antal rariteter som under de senare åren har hittats i området: taggbräken, skogsskräppa, ärtvicker, berberis- och tistel-snyltrot, rapunkelklocka samt hartmansstarr. Om vattenståndet tillåter kan vi även studera strandväxter vid den artrika sjön Östen. Ca 2 km vandring mest i lätt terräng. Samling vid Botanhuset kl. 7:45 och vid Varnhems kyrka kl. 10:00. Anmälan senast 1 augusti.

Torsdag 8 augusti: Nybörjarexkursion till **Ganlet** nära Önnered under ledning av *Kristoffer Hahn*. Ute på denna klippiga udde påträffas ett gott urval av Västkustens vanligare växter. Vi rör oss i lugn takt och lär oss om det vi finner, med gott om tid för alla frågor. Ca 1 km vandring mest i lätt terräng. Samling vid Botanhuset kl. 17:30 och vid Ganlevägens slut kl. 18:00. Anmälan senast 6 augusti till Kristoffer (0762-157500).

Lördag 10 augusti: Sensommarresa till nordsidan av sjön **Lygnern** med *Jan Kuylenstierna*. Vi vandrar genom skogen från Ramhultafallet mot Buarås, varvid vi kan få se hällebräken, västkust- och plommonros, bergjohannesört, grön- och klockpyrola samt knärot m.m. Om vädret tillåter kanske vi tittar på fågelfotsmossa *Pterogonium gracile*. Därefter fortsätter vi till sjöstranden vid Sätilla sand, där det förhoppningsvis vimlar av borstsäv. Ca 4 km vandring i delvis kuperad terräng. Samling vid Botanhuset kl. 9:00 och vid Fjärås kyrka (nära Bräckaskolan) kl. 10:00. Anmälan senast 8 augusti till Kristoffer (0762-157500).

Söndag 18 augusti: Skärgårdsutflykt till **Vrångö** (i Styrös socken) ledd av *Aimon Niklasson*. Öns artrika flora omfattar bl.a. filtbjörnbär, skogsvicker, odört, martorn och strandmalört. Ca 5 km vandring mest i lätt terräng. Samling vid Saltholmens färjeläge ca kl. 8:10 (båttidtabellen kommer att ändras, så någon tid kan ännu ej anges, men den kommer att anslås på Föreningens hemsida www.bfig.se så snart den är känd). Samarrangemang med Västkuststiftelsen. Anmälan senast 16 augusti till Aimon (0736-254461).

Torsdag 29 augusti: Traditionell stadsvandring inne i **Göteborgs** innerstad under ledning av *Erik Ljungstrand*. Vi vandrar över stenstadens gator ivrigt spejande efter vad grönt där kan påträffas. Nya växter dyker upp varje år, men endast få av dem blir bestående; stundom är även någon "gammal" art bortrensad. Murruta, skär kattost, rödmalva och pilblad borde vi dock kunna räkna med. Samling vid Lejontrappan i Brunnsparcken kl. 17:30. Stövlar är ej nödvändigt. Anmälan senast 27 augusti.

Söndag 1 september: Björnbärsexcursion till **Marstrandsöarna** med *Erik Ljungstrand*. De stora öarna söder om Tjörn hyser en osedvanligt rik björnbärsflora. Denna dag skall vi försöka få se och lära oss så många arter som möjligt. Bland större rariteter kan nämnas spir-, rasp- och spregelsbjörnbär, men för övrigt påträffas här flertalet av de vanligare arterna av såväl äkta som krypbjörnbär. Ca 3 km vandring i lätt terräng. Samling vid Botanhuset kl. 8:00 och vid Mittsunds busshållplats på Koön kl. 9:30. Anmälan senast 30 augusti.

Lördag 28 september: Ruderatexcursion i Göteborgstrakten. Se häfte 3 av "Calluna".

För planeringen av ruderatexcursionen uppmanas alla medlemmar, som finner någon intressant lokal med mer eller mindre underliga ruderatväxter, att meddela detta till Erik Ljungstrand.

Guidearbetet 2013

Lennart Sundh, Falköping

Arbetet med den Botaniska utflyktsguiden fortsätter och är nu inne i sin mest kreativa period under 2013. Ungefär hälften av de 30 inventerare och skribenter som visat intresse för att delta i projektet har under 2012 meddelat att de kommit igång med sina besöksmål. Nya frågor dyker upp hela tiden och den lista över besöksmål som är framtagen är av olika skäl under ständig förändring. Alla är förstås välkomna att höra av sig med

ytterligare synpunkter och frågor.

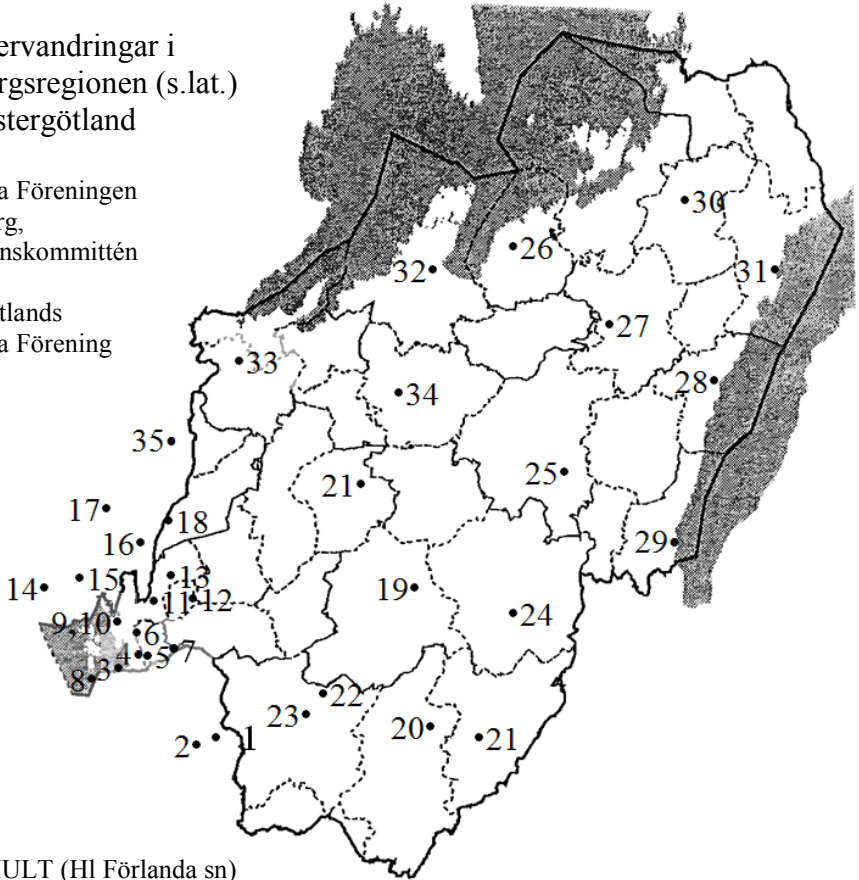
Arbetsgruppen bestående av Karin Kjellberg, Enar Sahlin och undertecknad träffas regelbundet för att diskutera val av lokaler, layout, fotografier m.m. När det gäller frågan om en separat inventerarträff så har vi valt att istället diskutera guiden på årsmötet och i fält förevisa hur man kan gå till väga vid val av delområden inom ett besöksmål; Nolgården, Näs.

De vilda blommornas dag söndag 16 juni 2013

Blomstervandringar i
Göteborgsregionen (s.lat.)
och Västergötland

Botaniska Föreningen
i Göteborg,
Exkursionskommittén

Västergötlands
Botaniska Förening

1. ÄSKHULT (Hl Förlanda sn)

Tid: 10-12

Ledare: Jan Kuylenstierna

Mötesplats: "Bytorget" i Äskhult

2. TJOLÖHOLM (Hl Fjärås sn)

Tid: 18-20

Ledare: Jan Johansson

Mötesplats: Parkeringen vid "Manegen"

3. STORA AMUNDÖN (Vg Askim sn)

Tid: 18-20

Ledare: Aimon Niklasson

Mötesplats: Parkeringen innanför Amundö

4. TULEBO (Vg Källered sn)

Tid: 10-12

Ledare: Marie Hurtig

Mötesplats: Vägkorsningen ovan Tulebosjön

5. GUNNEBO (Vg Fässberg sn)

Tid: 14-16

Ledare: Maj Fagerberg

Mötesplats: Parkeringen vid Stensjön

6. ÄNGGÅRDSBERGEN (Vg Fässberg sn)
Tid: 10-12
Ledare: Erik Ljungstrand
Mötesplats: Finnsmossens nordöstra ände

7. WENDELSBERG (Vg Råda sn)
Tid: 10-12
Ledare: Kristoffer Hahn
Mötesplats: Vid Wendelsbergs Grindar

8. STYRSÖ (Vg Styrso sn)
Tid: 14-16
Ledare: Claes Gustafsson
Mötesplats: Bryggan vid Styrso Skäret

9. RUDDALEN (Vg Västra Frölunda sn)
Tid: 18-20
Ledare: Anders Aronsson
Mötesplats: Parkeringen vid Motionscentralen

10. SLOTTSSKOGEN (Vg Göteborg sd)
Tid: 18-20
Ledare: Ingrid Ljungstrand
Mötesplats: Nedom August Kobbs byst

11. DELSJÖN (Vg Örgryte sn)
Tid: 18-20
Ledare: Svante Henning
Mötesplats: Parkeringen vid Delsjöbadet

12. BOKEDALEN (Vg Partille sn)
Tid: 18-20
Ledare: Robert Daun
Mötesplats: Parkeringen vid Jonsereds stn

13. LÄRJEÅN (Vg Angered sn)
Tid: 10-12
Ledare: Lars-Erik Norbäck
Mötesplats: Vid Blå Stället, Angered centrum

14. LINDHOLMEN (Bh Öckerö sn)
Tid: 13-15
Ledare: Håkan Olsson
Mötesplats: Burö färjeläge (på Stuvö)

15. SILLVIK (Bh Torslanda sn)
Tid: 14-16
Ledare: Staffan Wall
Mötesplats: Utanför Lottkärrs gård

16. GUNNESBY (Bh Säve sn)
Tid: 14-16
Ledare: Hans Starnberg
Mötesplats: Gunnesby koloniområdes entré

17. RAGNHILDSHOLMEN (Bh Ytterby sn)
Tid: 14-16
Ledare: Ragnhild Crawford
Mötesplats: Parkeringen vid Ragnhildsholmen

18. ÄSKEKÄRR (Vg Starrkärr sn)
Tid: 10-12
Ledare: Lena Rydén
Mötesplats: Vikingagården, Älvängen

19. BORÅS (Vg Borås kn)
Med guide besöks lämplig lokal. Se vidare annons i Borås Tidning.

20. BACKA (Vg Ullasjö sn, Svenljunga kn)
Ledare: Sven-Olof och Lars Johansson.
Samling kl 10 i Backa.
Upplysningar: Sven-Olof Johansson 0325-626037

21. VÅRGÅRDA (Vg Algutstorp sn, Vårgårda kn)
Tid: 10.00 Samling vid järnvägsstn.
Kontakt: Kerstin Lummander 0322-620525

22. SKENE (Vg Örby sn, Marks kn).

Tid: 10.00

Samling vid Erikshjälpen.

Ledare: Kenneth Hansson 0320-13812

23. FRITSLA (Vg Fritsla sn, Marks kn).

Tid: 10.00

Samling vid Bjälbo.

Ledare: Kenneth Persson 0320-70986.

24. KORPEBOBERG (Vg Marbäck sn, Ulrichamns kn)

Tid: 10.00

Samling vid Rådhusparkeringen i Ulricehamn kl 9.30 eller vid reservatparkeringen kl 10.

Ledare: Rolf Enander.

Upplysningar: Eva Carlsson 0321-20012

25. FALKÖPING (Vg Falköpings kn)

Kl. 10-12: Stipakullarna i Vartofta-Åsaka. Det är svårt med parkeringsplatser så vi rekommenderar besökare att parkera vid Vartofta-Åsaka kyrka.

Kl. 12-14: Torrbackar vid Stenhusgården.

Fin åssträckning.

Båda lokalerna har en fin flora av blodnäva, trollsmultron, vingvial, m.fl. Stipakullen kallas ibland Prästebolet och ingår i ett Natura 2000-område.

KONTAKT: Jan Lindholm 0515-37131

26. GÖTENE (Vg Götene kn)

Kl. 10: Blomstervandring på Österplana vall. Kör till parkeringen vid slutet av vägen mot Örnekulla strax väster om Österplana kyrka. Ledare: Ove Johansson, tel. 0510-54 13 97.

Kl. 15: Blomstervandring på Österplana hed. Här är det främst de många orkidéerna som lockar. Samling vid Österplana kyrkas norra parkering. Ledare: Olof Jansson och Ove Johansson.

Kl. 18: Blomstervandring vid Björnebergsängarna. Här kan vi få se tistelsnyltrot,

vita smultron, tätört och flera orkidéer.

Samling vid Österplana kyrkas norra parkering. Ledare: Olof Janson.

27. NOHLMARKENS NATURRESERVAT (Vg Skövde kn)

Tid: 18.30

Vandring i ett av Sveriges finaste orkidéområden. Vid tidpunkten för denna vandring kan man i detta orkidéparadis finna minst 10 blommande orkidéarter, en del i mycket stort antal. Dessutom förekommer en massa andra vackra arter i området. Vandringen tar 1½-2 tim. Ta gärna med fika! Samling vid Nohlmarens P-plats.

Ledare: Kurt-Anders Johansson

tel. 0500-41 17 80 eller 070-630 17 36

28. HJO (Vg Hjo kn)

Tid: 18.00

Plats: Ängen vid Långeruder. Samling bakom Park kl 18.00 för gemensam bilfärd.

Ledare: Ulla Kjellander

29. HALLEBOBERGET (Vg Habo kn)

Tid: 09.00

Plats: Halleboberget. Samling vid Hembygdsgårdens parkering i Habo för samåkning.

Ledare: Arne Svensson tel.036-414

Båda sorternas nattviol (både äkta och grönvit), en stor mängd styvmorsviol, gaffelbräken och hällebräken, samt jordtistel på sin enda lokal i Habo kan man få se. Tag gärna med en flora och förmiddagskaffet, som vi dricker vid en rast.

30. TÖREBODA (Vg Töreboda kn)

Tid: 10.00

Vi anordnar under sakkunnig ledning en utflykt till några botaniska pärlor i vår kommun. Samling på torget kl 10.

31. BÖLETS ÄNGAR (Vg Karlsborgs kn)

Tid: 10 - 12

En guidad vandring genom blomsterängarna, där vi får se blommande orkidéer bl.a. guckusko och nattviol. En lätt vandring på drygt två timmar genom ängarna. Ta gärna med kaffekorg. Guide bl.a. Siw Sjöberg, tfn 0705-798542. Samling vid reservatets parkering.

32. LIDKÖPING (Vg Lidköpings kn)

Tid: 17.00 - Blomstervandring med grill.

Vi besöker orkidéerna och grillar lite efteråt. Ta med egen mat att grilla. Grillar finns på plats. Samling vid bommen Örnekulla kl 17. Anmälan till Håkan Pettersson 0510-266 56.

33. TROLLHÄTTAN (Vg Trollhättans kn)

Tid: 10.00

Ledare: Karin och Anders Bohlin. Tel: 0520-350 40

Plats: Meddelas i lokalpressen.

Ta med fikakorg. För information om mötesplats - Se *På Gång*-annons i teta.

34. VARA (Vg Vara kn)

Tid: 10.00

Plats: Ranahults naturreservat
För vidare information kontakta Carl-Johan Lidén tel. 070-26770555 eller Tomas Lindström tel. 0512-40679.

35. STENDALEN-SVARTEDALENS
NATURRESERVAT (Bh Västerlanda
sn, Lilla Edets kn).

Tid: 09.00

Samling vid Lilla Edets busstation.

Ledare: Mikael Asplund.

Kontakt: Alf Wulff 0520-651858.

T.v. backglim *Silene nutans*, Öckerö, t.h. darrgräs *Briza media*, Fotö.
Foto: Aimon Niklasson 12 juni 2012, Göteborgs skärgård.

Floraväktarträffar i Göteborg och Varnhem

Är du intresserad av att vara ute i markerna och botanisera och samtidigt göra en insats för att stödja arbetet med mindre vanliga växter? Kan du tänka dig att besöka samma växtplats (reskostnaderna ersätts) någon gång varje år? Förutom att du gläds och njuter av växtplatsen eller blomprakten, skulle du kunna räkna eller uppskatta hur många plantor du ser där av en viss art?

Säger du ja till allt detta så är du ju en perfekt floraväktare!

Skulle du vilja bli floraväktare och vara med i arbetet med de rödlistade arterna är du välkommen att komma till någon av floraväktarträffarna i Varnhem eller Göteborg.

Lördag den 16 mars i Göteborg kl. 10
Botanhuset (adress Botaniska trädgården)
eller

Söndag den 17 mars i Varnhem kl. 10
Ljungstorps bygdegård, ca 3 km öster om
Varnhem

Du som är helt ny är särskilt välkommen, så att vi får berätta hur vi gör, när vi ”floraväktar”. Inför kommande inventerings- och väktarsäsong behöver alla floraväktare samlas för att få träffa varandra och höra en del nyheter som är på gång just i år. Flera trogna rapportörer jobbar vidare som förut med sina arter men har erfarenheter att dela med sig av. Många har frågor som vi skall försöka besvara. Flera önskemål finns om särskilda arter att ”väkta”, andra vill hålla till i sin egen hemtrakt eller vill följa floran på en favoritplats. Vi skall se på Artportalen, som vi rapporterar till och ge lite instruktioner om väkteri dvs. hur man räknar plantor, anger lokal och ev. att använda GPS. Om möjligt skall vi försöka att få igång ett faddersystem, där nya floraväktare kan (om så önskas) få kontakt eller sällskap med någon erfaren.

Vi ordnar två träffar med samma program för att det inte skall bli för långt för dig att resa till något tillfälle. VBF bjuder på förtäring och resebidrag. Tag med din GPS om du har en. Planerad tid är kl. 10 - 16.

Program:

- ◆ Floraväktararter – aktuell rödlista
- ◆ Vad planeras under året, vad skall vi prioritera?
- ◆ Årets Växt är blåklint
- ◆ --- kaffe/te och smörgås ---
- ◆ Artportalen och ”Handledningen för floraväktare” - hur arbetar vi?
- ◆ Frågestund

Vi hoppas du kan vara med. Anmälan senast den 11 mars till:

Karin Kjellberg, tel. 0511-61007 eller via mail: kjellberg.karin@telia.com.

Enar Sahlin, 0706-604919, 0301-10848.

Även mail: enar.sahlin@telia.com.

Anmäl hur du vill resa, vi kan troligen samåka. Bussförbindelser med Ljungstorp utgår både från Skara och Skövde (bygdegården 800 m från busshållplats) – vi hämtar gärna.

Enar Sahlin, floraväktaransvarig i Västergötland

Floraväkteri när det är som bäst

Ulla-Britt Andersson

Tingvallavägen 3, 461 32 Trollhättan, 0708958625@euromail.se

Karin Kjellberg

Stenum Västtomten, 532 94 Skara, kjellberg.karin@telia.com

Under flera år var vi med och inventerade växter till "Västergötlands Flora". Så blev den färdig och kunde utges 2002. Jätteroligt att allt arbete gav resultat och en lättnad att floran blev färdig.

Men - vad vi saknade inventeringstillfällena. Vi kom ju ut i skog och mark och fann en och annan rar växt. De rara arterna som fortsättningsvis behövde få tillsyn inspirerade oss till att bli floraväktare. Tack för det. När Enar Sahlin presenterade floraväktarrapporten i Calluna 2, 2011, läste vi den med stor noggrannhet. Först och främst kollade vi att "våra" arter var med och sedan alla andra arter som fått eller inte fått besök under året. Rapporten gav oss alltså tips på för oss nya utflyktsmål till "gamla arter". Det är många lokaler med hotade arter i Västergötland, som inte blivit besökta på länge.

Brunbräken *Asplenium adulerinum*

Det var så vi kom på, att det var lämpligt med ett besök hos brunbräken, *Asplenium adulerinum*, vilken inte hade kollats på länge. Den är mycket sällsynt och endast funnen på en lokal i Västergötland, Älgårås, Töreboda kommun, på stranden vid sjön Velen. I Sverige är den tidigare känd från Taberg i Småland.

Brunbräken *Asplenium adulerinum* på klipphylla vid sjön Velens strand.

Foto: Karin Kjellberg

Västgötalokalen hade besökts och räknats senast 1994 av Olof Janson. Senare har andra varit där och sett den, men inte kollat dess antal. Därför visste vi ju egentligen inte alls om den fortfarande trivdes.

Söndagen den 7 oktober åkte vi iväg mot Älgårås och udden i sjön Velen. Vi var utrustade med karta och GPS. Vi hade också fått en skiss av Olof, där fynden från 1994 var noga inritade planta för planta. Jättespännande! Skulle vi hitta vad vi sökte och var vår brunbräken kvar? Hade den minskat eller ökat i antal? Det kändes som när man var barn och skulle på skattjakt.

Vi fann skatten. Vilken känsla när vi såg de första exemplaren. Där växte den, brunbräken, på klippan ut mot vattnet. Ingen tvekan. Precis som det står i Den Nordiska floran syntes tydligt att ”bladskafv och mittnerv saknar vingkant och är helt mörkrödrun utom överst, där 1-2 cm är grön” och sporgömmesamlingarna på småbladens undersida når sällan bladkanterna. Det var inte bara en planta utan flera. De fanns på rad utmed sjökanten växande på stenblock. Vi räknade till 103 plantor på tre närbelägna ställen dvs. tre dellokaler. Vi förstår nu varför geocaching blivit så populärt.

Den medhavda lunchen smakade mycket

bra efter vårt återfynd med lägeskontroll. Vi satt i lä av ett stenblock med utsikt över sjön. Helt underbart. Inte förrän vi packat ihop vår matsäck och skulle bege oss mot bilen upptäckte vi, att vi rastat mitt i ett kantarellställe. Ögonen var fortfarande inställda på brunbräken.

Hoppas att vi med denna artikel lyckats locka någon eller några att gå ut på jakt efter arter, som inte fått besök på några år. Troligen kan vi få tips på arter, som behöver floraväktas på floraväktar-träffen i mars. Hoppas vi ses då. Är du inte floraväktare kan du bli det.

Ulla-Britt fotograferar brunbräken. Foto: Karin Kjellberg

Blommornas dag i Kinna 2012

Kenneth Hansson

Enebobacken 3, 511 58 Kinna, kenneth.hansson@aol.se

Den 17 juni 2012 samlades vi, ett 15-tal växtintresserade människor vid den naturliga entrén till Häljadalens naturpark i Kinna. Det var en skön försommardag och bra förutsättningar att få visa några vackra och intressanta växter på ett par centralt belägna platser i tätorten. Efter att ha hälsat alla välkomna till exkursionen och berättat om områdets historia, det har ju bland annat varit avstjälpningsplats för diverse skräp, skrot och trädgårdsavfall, så tog vi den vänstra stigen ner och in i parken. Utefter stigen rinner en mycket liten bäck med vatten sipprandes ner från de högre liggande omgivningarna. Området är en ravin som kommunens parkavdelning låtit iordningställa till en lättillgänglig naturpark med en promenadstig som slingrar sig runt i parkens ytterkant. Där finns också bänkar utsatta så man lätt kan sitta och njuta av fågelsång eller medhavd kaffekorg. Efter några tiotal meter ner stannade vi och pratade om vilka träd som omgärdar området och ger dess karaktär. På den branta slänten upp mot gamla Framnäs fabriksbyggnad står en hel del skogsek och tysklönn. I slänten på motsatta sidan nedanför Malmsätters servicehus växer skogslönn, hägg och en del yngre almar och askar. I buskskiktet i slänterna noterade vi buskformiga hagtorn, nyponrosbuskar och plymspirea samt kirskaål och en del skogsfråken. På den plana gräsbevuxna ravinbotten som parkförvaltningen klipper växer ett flertal *Salix*-arter som vi diskuterade och tittade på. Sälj och bindvide kände vi igen och vi enades

om att där även växte häckvide, daggvide och korgvide (men hundraprocentigt säkra var vi inte). Här stod också ett stånd av rabarber och en akleja. Vi fortsatte vidare ner i grönområdet och noterade i det blöta diket på vänstersidan av stigen penningblad, skogssäv och tre olika skräppor. Här växer en hel del jättebalsamin som precis som parkslidet på andra sidan stigen breder ut sig. Vi diskuterade skötselåtgärder i gruppen och var nog överrens om att dessa invasiva växter behöver hållas efter för att inte ta överhanden. Ett hundratal meter ner har det bildats ett par naturliga dammar där vi åter stannade till och passade på att prata våtmarksväxter. Vi såg bredkaveldun, gäddnate, andmat, vasstarr och svalting. På de tätt gräsbevuxna dammsidorna hittade vi humleblomster och nejlikrot och så letade vi efter den tjugiga hybriden dem emellan som jag sett här tidigare. Tyvärr fick vi inte syn på den men vi tjugades av den vackert blå bäckveronikan och noterade att även en tokbuske trivdes bland skräppor och småalar. Områdets lilla raritet är den vackert sommargula gyckelblomman som förekommer ganska rikligt i det blöta dammdiket. Vi pratade om ursprunget och hur den hamnat här och jag berättade att det är ungefär 25 år sedan jag första gången såg den just här och att den "försvann" när ravinen höll på att växa igen för att återkomma när området restaurerades för ett par år sedan. Vi fotograferade och vandrade vidare till det lilla fallet ner mot den snåriga och igenväxta delen längst österut i ravinen. Där vänder

Vid Kinna station där bl.a. spenslig ullört växer.
Foto: Kenneth Hansson 25 juni 2010.

stigen tillbaka och ”slingrar sig” utefter den södra sidan åter till entrén.

Vi skulle också besöka stationsområdet i Kinna och promenerade från Häljadalen via Rönnängsparken mot pendelparkeringen där. Sedan länge planterade rödbokar och snöbärsbuskage passerade vi. Det är delar av den gamla trädgården runt Ännagården som ligger bredvid Kinna hotell vi gick genom. När vi kom till den sandiga slänten vid Nya Kinnavägens nordsida stannade vi till en stund och studerade floran där. Duvvicker, grässtjärnblomma, harklöver, humlelusern och ängshaverrot kände vi igen. Vid stoppljusen förevisade jag en av kommunens sällsyntheter, ängsfibblan. Den upptäcktes här 2005 (tror jag det var) och har på senaste åren spridit sig längs cykelbanan. Den håriga, gula fibblan med sina revor i markytan finns inte noterad på någon annan plats i Mark och endast på ett ställe till i landskapet. En annan trevlig bekant-

skap här är den lätt rödblommiga sommarvickern som klänger på sina växtgrannar i slänten. Inte heller den hittar vi på så många ställen i kommunen.

Sittande i solskenet på det låga stake-tet vid pendelparkeringen tog vi en stunds fikapaus. Där imponerades vi av den pompösa och jättehöga gråpoppeln som står där i slänten nedanför Nya Kinnavägen. Det skulle vara intressant att få veta något om dess historia. Den måste vara planterad här för länge sedan men av vem? Kanske i samband med järnvägsstationens invigning eller som avslutning på gamla Rättaregårdens trädgård (nuvarande Kinna hotell). Nu har kommunen ställt i ordning en ny återvinningsstation vid parkeringens östra sida och gjort rabatter med buskplanteringar. En hel del åkerogräs, såsom färtunga och rågvallmo, växte här tillfälligt. Också andra kulturföljeslagare såsom smällglim, ängshaverrot och uppländsk vallört tar tillfället i akt att blomma och sätta frö innan buskaget kommer att bli alltför tätt.

Efter pausen släntrade vi över järnvägsrälsen till den snustorra, plana bangårdsplatån mellan R-41:an och Viskadalsbanan. Växtbiologiskt påminner det mest om en glesbevuxen stäpp. Förutom buskstora björkar och tallar hittar man här en del intressanta växter om man har ögonen med sig. Jag gav gruppen utmaningen att hitta spenslig ullört och gråbinka. Efter en liten stunds letande hittades några gråbinkor och vi studerade dem lite närmare. Den har en vackert blekt lilafärgad blomma på en tämligen hårig stjälk och upplevs nog bäst genom luppglas. Den trivs på torr, sandig och grusig mark. I Västergötland har den en östlig utbredning. Ullörten blev svårare men efter lite tips hittades även den – massor av den. En liten, tunn, gleshårig,

blågrönfärgad korgblommig växt som sällsynt kan hittas på grusiga och sandiga platser. Vi såg något hundratal i storlek från någon centimeter upp till sju/åtta centimeters höjd. Här tittade vi också på femfingerört, getväppling, vanlig käringtand, monke, styvmorsviol, tjärblomster och äkta johannesört. En hel del grusstarr och knylhavre såg vi också samt ännu inte utslagen prickigt nattljus.

Getväppling och monke längs rälsen vid Kinna station. Foto: Kenneth Hansson 25 juni 2010.

Vi passerade återigen järnvägen vid övergången vid Brunnsgatan och vände åter mot Häljadalen. I den frodiga och fuktiga svackan på gatans högra sida på väg upp mot Malmsäter såg vi flädervänderot som vi alla luktade på – den doftade mycket men inte angenämt, tycker jag. Vi imponerades också av ett rejält bestånd av parksmultron och i det täta snåret mellan muren och gatan upptäckte vi både humle och blodhassel som skötte sig själva. Så kom vi då tillbaka till startplatsen och alla var nöjda och hade fått lite mer kunskap om vår flora i Kinna.

Referenser:

Mossberg, Bo & Stenberg, Lennart 2003. Den nya nordiska floran. Stockholm
Bertilsson, A. m.fl. 2002: Västergötlands flora. Lund.

Återfunnen lokal för västkustros i Mark?

Kenneth Hansson

Enebobacken 3, 511 58 Kinna, kenneth.hansson@aol.se

Den 18 augusti 1991 var Sven Svensson eller om det möjligen var Pekka Kropsu och jag (minnet sviker mig) ute på växtinventeringsutflykt i de södra delarna av Marks kommun. Vi skulle komplettera med en del tämligen allmänna arter som borde finnas i några av de rutor som ingick i den då pågående inventeringen av Västergötlands flora (floran utkom 2002).

Vi hade farit runt på en hel del lokaler i Öxnevalle och Surteby socknar i södra delen av kommunen när vi kom till Kattunga kapell och den gamla kyrkoruinen där. Vi stannade och fikade och gladades åt den vackra utsikten över Viskadalen. Alldeles väster om kapellet låg en beteshage omgärdad av taggtråd och några tämligen höga tallar. Strax söder om kyrkoruinsområdet fortsätter grusvägen mot Öresjön. Efter fikan gjorde vi en B-lista på lokalen. Vi noterade bl.a. 12 arter gräs, alla vanliga liksom övriga örter såsom grästjärnblomma, vanlig smörblomma, gulmåra och höstfibbla. I det kortvuxna gräset mellan muren och grusvägen fanns smultron, vårtörel, styvmorsviol och revfibbla. Inne i beteshagen under en av tallarna stod också en rosbuske som vi tittade närmare på för att förvissa oss om det var en nyponros, hartsros eller möjligtvis en stenros. Det som överraskade oss när vi kom intill den var en ganska tydlig äppledoft. Det var uppenbarligen ingen av de rosor vi hade trott men ingen av oss hade någon större kännedom om äppledoftande rosor annat än att vi visste att det fanns en som hette äppelros men

Västkustros, vid Kattunga kapell och kyrkoruin.
Foto: Kenneth Hansson 16 juli 2012

den var ju mycket ovanlig, trodde vi. Vi hade i alla fall med oss bra bestämmningslitteratur så vi hivade upp fältfloran *Vilda och förvildade TRÄD OCH BUSKAR I SVERIGE* av Ekholm, Karlsson och Werner. Vi ”nycklade” på släktet *Rosa* och hamnade varje gång på västkustros (*Rosa elliptica* ssp. *inodora*) eller tyskros (*Rosa elliptica* ssp. *elliptica*). Det fanns ju inga blommor kvar så vi tyckte inte att det gick att avgöra vilken av dessa det eventuellt skulle kunna vara men vi trodde inte på någon. Tyskros skulle ju bara finnas i Skåne så det kunde det ju inte vara. Västkustros skulle ju växa vid kusten i norra Halland och Bohuslän och det är ändock bara fyra mil till norra hallandskusten och det här är ju gammal kustbygd så kanske ändå.

När man nycklar får man först avgöra om taggarna är tätta och raka eller glesa och krökta och det sistnämnda stämde. MEN om man väljer ”fel” alternativ står

det också ”*blad med doft av äpple*”! Och då blir det äppelros (*Rosa rubiginosa*)! Så där stod vi med tre förslag och kunde inte avgöra vilken ros vi funnit. Jag tog ett belägg på en bit stjälk med blad och nypon som hamnade i pressen hemma. När jag pressat det lilla belägget lade jag det bland övriga pressade växter jag hade med påskriften ”västkustros ??” Kattunga kapell, 910818 - och där blev det liggande.

Den 27 juni 2004 var min hustru och jag på utflykt till den vackra platsen ovanför gården Reutershof väster om Kattunga kyrkoruin där vi tittade runt i ruinen och även denna gång njöt av den vackra utsikten. Jag kom att tänka på rosbusken vi hade funnit 13 år tidigare och gick ner för att se om den fanns kvar. Det fanns den och blommor fanns det, ljusst rosa! Äpple doftade den, krokiga taggar hade den och kilformade blad även så. Det måste vara västkustros! Jag tar återigen ett belägg denna gång även med blommor. När jag så kom hem tittade jag i Westfeldts ”*Floristiska anteckningar från Marks härad i södra Västergötland*” från 1966 för att se om det möjligtvis fanns något tidigare fynd av västkustros i kommunen. Nej där stod inget. Han har inte med rossläktet i sin förteckning ens. Jag tittar så i den nyligen utkomna ”*Västergötlands flora*” och finner faktiskt där en gammal uppgift: *Sandberg och Söderberg från 1922. Surteby-Kattunga, nära Björketorps stn.* Björketorps station ligger cirka 2,5 km från Kattunga kyrkoruin, är det nära? Jag pressar även detta belägg och är nästan övertygad om att det är en västkustros.

Den 20 maj 2012 hade Botaniska Föreningen i Göteborg förlagt en excursion till reservatet Assbergs raviner i Skene, Marks kommun. Med på den vandringen i det vackra reservatet var också Jan

Kuylenstierna från Fjärås. Jag visste att Jan hade inventerat i Marks kommun på den norra sidan av sjön Lygnern i Sätilla socken och där hittat ett flertal lokaler med västkustros. De enda dokumenterade lokalerna i Mark förutom den 90 år gamla från Björketorp. Han om någon borde väl kunna räta ut mina frågetecken kring rosen vid Kattunga kyrkoruin så jag frågade Jan om jag kunde skicka honom mina gamla belägg, om jag hittar dem, och om han kunde verifiera dem och gärna komma upp till mig om någon dryg månad för att besöka lokalen. Jodå det skulle han gärna göra.

Jag skickade mina belägg och fick någon vecka senare ett mail där Jan skriver att det ser ut som västkustros. Sedan dröjde det till den 16 juli innan vi träffades vid Björketorps station. En härligt skön sommardag med solsken och ganska många plusgrader vilket ju inte sommaren 2012 bjöd så mycket på annars. Vi for upp till Kattunga och ställde bilen vid kapellet. Framme vid rosbusken konstaterade han snabbt att visst var det en västkustros! Jätteroligt tyckte jag och vi diskuterade en stund rosens status och historia på platsen. Medan vi gör det kommer markägaren till betesmarken fram till oss hör med oss vad det var för en ros. Jag hade träffat henne tidigare den försommaren när jag och min hustru åter hade varit på utflykt i trakten där och hade pratat med henne om den eventuella västkustrosen. Efter ytterligare lite prat visar hon på ett stort rosbuskage lite längre bort utanför muren mot ruinområdet. Hon undrar vad det är för en ros. I ett risigt skogsparti klänger ett ungefär tre meter högt och sex meter brett rosbuskage i omgivande träd och över muren. Det är nästan överblommat men några mycket ljusa, nästan vita blommor finns kvar. Jan konstaterar snart att vi upptäckt ett praktfullt västkustros-

buskage! Fantastiskt roligt och det leder till ytterligare diskussion om detta kan vara samma lokal som Sandberg och Söderberg stod och tittade på 1922. Det får vi nog aldrig reda på men väldigt roligt att långt om länge fått bekräftat det som vi misstänkte 1991.

På vägen tillbaka mot Björketorp stannade vi till vid ytterligare ett rossnår cirka 500 meter norr om kapellet. Det pryddes av mörkt rosa blommor. Äppelros visar det sig - häpnadsväckande!

Efter publiceringen av Västergötlands flora 2002 där det redovisas sju lokaler för västkustros, alla vid Lygnerns nordsida i Sätilla socken har Jan hittat ytterligare fyra lokaler vid Lygnern. De finns redovisade i de två supplement som utkommit 2006 resp. 2009. Kattungalokalen är alltså den 12:e i Västergötland där rosen kan ses.

(I rödlistade växter i Västergötland skrivs det 12 vid Lygnern).

Västkustrosen är rödlistad som starkt hotad i Sverige med sina enda lokaler i norra Halland, södra Bohuslän och södra Västergötland (Marks kommun).

Referenser:

- Bertilsson, A. m.fl.,2002: Västergötlands flora, Lund.
 Ekholm, D., Karlsson, T., Werner ,E. 1991: Vilda och förvildade träd och buskar I Sverige. En fältflora.
 Mossberg, B.,Stenberg, L.,2003: Den nya Nordiska floran.
 Sahlén, E. 2012: Calluna 29(2): Floraväktarrapport 2011 Västergötlands rödlistade kärlväxter.
 Westfeldt, G.A. 1966: Floristiska anteckningar från Marks härad i södra Västergötland.

Lokalen vid Kattunga kapell och kyrkoruin i Surteby-Kattunga socken i Marks kommun. Västkustrosen i mitten av bilden. Foto:Kenneth Hansson 16 juli 2012

Den röda grönalgen

Aimon Niklasson

Trolltjärn 18, 436 40 Askim

aimon@bahnhof.se

”Känner man inte namnen, så är kunskapen om tingen värdelös” *Isidorus Hispalensis* (ca 560-636).

Vid ett besök vid Falu Koppargruva i somras kunde jag inte låta bli att fundera på varför så många slagstenar var rödbruna till färgen ungefär som Falu rödfärg. Gruvan upptäcktes enligt sägnen, genom att en get kom hem med ett rödfärgat horn. Detta gjorde ägaren miss-tänksam och rödfärgade stenar gjorde att gruvan upptäcktes. Så fick vi färgen och korven. Den senare pga. allt hästkött som blev över sen man gjort rep av hästarnas skinn! Men det är ju en annan historia! Men kopparoxid blir ju grön med tiden och intet grönt fanns att se, men hematit som är en form av järnoxid är huvudingrediensen. Var det alltså bara järnoxid?

Mina lavkunniga vänner i vår botaniska förening har förstås flera gånger påpekat att det finns en alg som ibland lever tillsammans med svampar och ibland självständigt och då ser ut som lite ”flockigare” ytor jämfört med rost. Algen kan vara 1 av 3 svenska arter som specialiserat sig på att leva i luft och som är mycket vanligare i tropikerna! Den som växer på sten har fått det märkliga namnet violstensalg *Trentepohlia iolithus* eftersom den anses lukta viol när man skrapar på en fuktig sten. Men hur skiljer

Violstensalg *Trentepohlia iolithis*.

sig den från de två andra, ja därom hade jag svårt att hitta någon bra svensk litteratur då Naturvårdsverkets Växtplanktonflora (Tikkanen T. och Willén T. 1992) bara innehöll vattenlevande alger, och lavfloran oftast nöjer sig med släktnamn.

I en nyligen utkommen algflora från Storbritannien (se separat beskrivning av floran på s. 23) kan man även lära sig att det finns en orangefärgad riktigt fluffig art som oftast också växer på sten vid namn guldfärgsalg *T. aurea*.

Dessutom finns en rödfärgsalg *T. umbrina* som växer på träd och som ej luktar viol. Den finns vid Jonsereds Herrgård (lindlåga) och vid Välen (asp). Lavar som innehåller *Trentepohlia*-alger blir oftast rödfärgade om man drar ett streck över bålen som t.ex. arter inom *Opegrapha* (klotterlavar) eller *Lecanactis* (ex. gammelgranslav).

Varför är då grönalgen röd? Jo den har liksom moroten färgämnen som tillhör karotenerna, men detta färgämne försvinner i herbariet!

Litteratur:

David John, Brian Whitton and Alan Brook (2011). *The freshwater Algal Flora of the British Isles. An identification guide to freshwater and terrestrial algae*. Cambridge University Press. Second edition.

En ny algflora

Aimon Niklasson

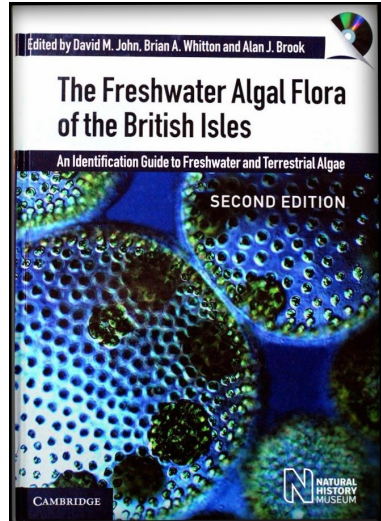
Trolltjärn 18, 436 40 Askim, aimon@bahnhof.se

Sötvattenlevande alger och de få alger som växer på torra land tillhör väl inte det som tilldrar sig någon större uppmärksamhet bland botanister om det inte blivit till någon illaluktande sörja som man undviker. Limnologer undantagna, men så förstår de också vilken enormt stor betydelse dessa ofta mycket små varelser har för ekosystemet.

Då många är svåra att studera utan mikroskop kommer väl denna andra upplaga av *The Freshwater Algal Flora of the British Isles* (2011) inte att bli någon kioskvältare. Det är en ”tung” bok även innehållsmässigt och även om bara ca hälften av alla så kallade desmidieer (okalger) beskrivits och alla diatomeer (kiselalger) utelämnats, då det finns speciallitteratur om dem, så rymmer boken ändå 1968 beskrivna alger. Inräknas alla okalger finns det 2480 arter och med kiselalgerna 3173 på de Brittiska öarna. Bland de beskrivna finns alla blågröna bakterier samt släktet *Chara* som avslutar boken.

De flesta arter är beskrivna i en detaljerad teckning och därtill kommer en CD som är mycket innehållsrik och som verkligen visar variationen bland våra alger. Dessutom om man vill se bilderna på internet finns en utmärkt databas (se referens nedan) med helt fantastiska bilder.

Det är verkligen en värld att fascineras över och man kan fundera över alla formerna, som alla troligen hjälper algerna att öka möjligheten att flyta i vatten, såsom oljedroppar och olika typer av utskott. Gissel ger förmåga att simma.

Omslaget till algfloran.

Många arter finns över hela världen. Men dessa organismer är också bärare av en av de ”smartaste” molekyler som uppstått tidigt under evolutionen på detta klot nämligen ”klorofyllet” i dess olika former.

Tänk att ur koldioxid, vatten och solljusets fotoner skapa allt som behövs för att föra livet vidare. Det är väl tyst grön skön ”energi”!

Äldre litteratur och internetlänk:

Toini Tikkanen och Torbjörn Willén (1992) *Växtplanktonflora*. Naturvårdsverket, Eskilstuna.

Internetreferens:

<http://www.nhm.ac.uk/research-curation/scientific-resources/biodiversity/uk-biodiversity/algaevision/index.html> (eller sök algaevision på Google)

Något om hedfryle i Göteborgstrakten

Aimon Niklasson (text och foto)

Trolltjärn 18, 436 40 Askim, aimon@bahnhof.se

Hedfryle *Luzula congesta* är en av våra vårblommande växter som du kanske inte tänkt så mycket på? Själv hade jag inte sett den förrän jag flyttade till de sydvästra delarna av Göteborg. Den var då rödlistad och påverkade gränsen för det bostadsområde som nu finns vid Östra Trollåsen. Det förstod jag först lite senare. Så småningom fann jag arten strax söder om bostadsområdet, där boende numera kastar en del trädgårdsavfall. Förra året fann jag 88 blommande exemplar. Efter att ha gått runt Stora Amundö många gånger stod plötsligt en planta inte långt från stigen vid en liten uttorkad "våtmark" inte långt från Kungsviken.

Figur 1. Axet på väg att utvecklas.

Förra året fann jag efter att systematiskt ha letat på andra sidan stigen ett relativt stort antal plantor.

Och som vanligt så är det ju så att man lättare ser det man har lite kunskap om, och ger sig tid till! Ingvar Bergström fann flera lokaler runt Sisjön under inventeringen.

Figur 2. Till skillnad från ängsfryle så kvarstår kompaktheten i axet när det mognat och hela plantan ger ett mer robust intryck. Gråheten och ludenheten kan vara viss hjälp på håll att hitta dom i fält, liksom det långa stödbladet. Östra Trolltjärn, Askims sn 6 juni 2012.

I norra Halland och runt Halmstadstrakten är den relativt vanligt och anses troligen ökande, vilket nog bidragit till att rödlistningen tagits bort. I Västgötafloran finns 19 lokaler angivna men i Bohuslän finns bara 2 lokaler varav primärlokalen på Väderöarna (Storön 1926, Henning Weimarck) återfunnits 2002. Flera tidigare uppgifter har där uppfattats som felbestämningar. Kanske idé att leta under våren!

Manusstopp för *Calluna* (2) 2013

Manuskript till *Calluna* häfte 2, 2013 skickas till
Sanna Fant senast den **20 april**.

Adress:
sannafant87@hotmail.com
eller
Sanna Fant
Friggeråker Lilla Trampet
521 94 Falköping

Västergötlands Botaniska Förening säljer

Västergötlands Flora, 743 sidor	200:-
Västergötlands Flora, Supplement 1, 53 sidor	20:-
Västergötlands Flora, Supplement 2, 32 sidor	20:-
Västergötlands Flora CD	50:-
Botanisk Västgotalitteratur, 63 sidor	50:-
Film; ”Drakblommans backar”. Sundh Miljö.	150:-

Ev. portokostnad tillkommer.

Botaniska Föreningen i Göteborg säljer

Göteborgs och Bohus läns fanerogamer och ormbunkar (Fries 1971), 453 sidor	100:-
En frisk och blomstrande perenn (Bernström 1989), 144 sidor	100:-

Medlemmar i BFiG kan köpa böckerna (med medlemsrabatt) för 75:-

Innehåll

- 1 Niklasson, A. *Ordföranden i BFiG har ordet*
- 2 Kallelse till årsmöte
- 3 BFiG *Program för perioden mars - maj 2013*
- 4 BFiG och VBF *Exkursionsprogram för vegetationsperioden 2013, del 1*
- 8 Sundh, L. *Guidearbetet 2013*
- 9 De vilda blommornas dag söndag 16 juni 2013
- 13 Sahlin, E. *Floraväktarträffar i Göteborg och Varnhem*
- 14 Andersson, U-B. & Kjellberg, K. *Floraväktari när det är som bäst*
- 16 Hansson, K. *Blommornas dag i Kinna 2012*
- 19 Hansson, K. *Återfunnen lokal för västkustros i Mark?*
- 22 Niklasson, A. *Den röda grönalgen*
- 23 Niklasson, A. *En ny algflora*
- 24 Niklasson, A. *Något om hedfryle i Göteborgstrakten*
- 25 Manusstopp för *Calluna* (2) 2013

Blåklint *Centaurea cyanus* (Årets Växt 2013!) och troligen en rapsfjäril *Pieris cf. napi* 3 juli 2011, Norra Lundby, Skara. Foto: Karin Kjellberg.